

anf.

Mina Damer¹⁾ och
Herrar Statsråd! ~~Mina~~ Herrar!

Industriens Utredningsinstitut har haft djärvheten inbjuda Er till denna konferens och föreslå att Ni om möjligt skulle ägna en hel dag åt diskussion av frågan om näringslivet och bebyggelsen.

Vi är alla medvetna om att problemet med allt vad det innefattar i dag är i högsta grad aktuellt. Vi ha alla i växande grad blivit medvetna om hur angeläget det är att i detta avseende skapa gynnsamma förutsättningar för näringslivet och lyckliga förhållanden för människorna. Om man jämför Sverige med andra industriländer är det visserligen tydligt, att vi vad gäller näringslivets och bebyggelsens fördelning över landets yta icke möta så olyckliga förhållanden som på många andra håll. Men samtidigt ha vi också klart för oss, att i detta avseende utvecklingen inte alltid gestaltat sig så gynnsam, som den kunde ha gjort, och framför allt ter det sig angeläget att för framtiden inom de relativt trånga marginaler, som stå till buds, söka länka utvecklingen in i en mera gynnsam riktning.

Men samtidigt måste vi väl alla erkänna, att även om en god vilja finns på olika håll vi långtifrån ha klart för oss, hur näringsliv och bebyggelse bör lokaliseras för att totalbilden skall bli så gynnsam som möjligt. Vi ha från olika utgångspunkter börjat diskutera detta problem, men ämnet är så nytt, så många synpunkter måste anläggas på frågan, så många okända förhållanden måste klargöras genom utredningar, som ännu icke kommit till stånd, att

1) Bitti har klagat!

alla krafter behöver förenas för att skapa klarhet rörande problemen och den riktning, i vilken de bör lösas.

Vad vi hoppats att dagens diskussion möjligen skulle kunna bidra till att klargöra är för det första själva innebörden av problemet om näringslivet och bebyggelsen, för det andra vilka forskningsuppgifter, som föreliggande på detta område, och för det tredje vilka organisatoriska former en på lång sikt inriktad lokaliseringspolitik bör ha.

Den del av det lokala planeringsproblemet, som vi tänkt oss att dagens diskussion främst skulle ägna sig åt, är frågan om fördelningen av näringsliv och bebyggelse inom större regioner. Planeringsproblemet för en enskild ort är ju på ett helt annat sätt genomdiskuterat och behöver därför i detta sammanhang icke ägnas någon större uppmärksamhet annat än som en grundval för utvecklingen inom större regioner, som omfattar ett flertal tätorter och den omgivande landsbygden. Hur stora regioner man därvid i ett sammanhang bör ta i betraktande blir ju i hög grad en omdömesfråga. Kriteriet bör naturligtvis vara, att området göres så stort, att ett direkt ekonomiskt, socialt eller kulturellt sammanhang på ett mera framträdande sätt binder ihop olika delar av regionen. Det ter sig väl emellertid naturligt, att här till en början icke diskutera problemen inom alltför stora områden utan snarare, såsom i dagens båda föredrag, i huvudsak begränsa sig till ett område av ett läns storlek respektive en bygd, som sammanhålls kring en floddal.

För att belysa och lösa sådana regionala problem har ju i själva verket mycket litet gjorts här i landet.

Den principiella uppläggningsen av problemet är inte genomarbetat. Undersökningar och forskningar rörande de regionala förhållandena och sammanhangen är föga utvecklade och vi saknar helt organisatoriska former liksom administrativa organ, som kunna ägna sig åt dessa frågors lösning. Vi får såvitt jag förstår på detta område helt börja från början, och detta är ju i viss mån en gynnsam förutsättning, eftersom vi då också bör kunna angripa problemet utan förutfattade meningar. En risk som föreligger är enligt min mening att vi på detta område får en planhushållning i dålig bemärkelse, d.v.s. en planering, som icke tar hänsyn till alla viktiga förutsättningar för ett områdes bebyggelse och näringsliv och än mindre till de starkt växlande lokala förutsättningarna såväl geografiskt som i fråga om befolkningens vanor och näringslivets inriktning. Om vi råka in i en sådan schematisk och byråkratisk planering finns det stora risker att planläggningen kommer att skära sig både mot befolkningens och näringslivets intressen samt den allmänna samhällsnyttan. En planering som smidigt anpassar sig efter de lokala förhållandena bör däremot kunna utgöra ett stöd och en ledning för invånare, kommuner och företag, som från alla sidor kommer att hälsas med den största tillfredsställelse. Vad särskilt gäller näringslivets och speciellt industriens lokalisering har jag redan tidigare hävdats den uppfattningen, att om samhällspolitikerna inriktas på att på önskvärda områden skapa gynnsamma förutsättningar för näringslivet, så kommer detta icke att resa något motstånd mot samhällets intentioner utan kommer tvärtom att med förtjusning söka sig dit, där de bästa betingelserna erbjudas sig.

har även en sociologisk sida, som bl.a. kommer att belysas i eftermiddagens föredrag. Man skall här diskutera, hur långt koncentrationen kan drivas, i vad mån skogs- och jordbruksbefolkningen rent av kan tänkas flyttad intill industrisamhällena. Här reser sig även problemet om förhållandet mellan bostad och arbetsplats. Kan man tänka sig att med fördel ytterligare utveckla systemet med folk från stadsnäringsarna bosatta inom en ganska vid räjong runt tätorterna? Bristen på folk och sökandet efter arbetskraftsreserver har i växande utsträckning drivit industrien ut mot landsbygden. Man kan fråga sig, om denna tendens är lycklig med hänsyn till förändringarna inom jordbruket eller om den bör motarbetas med hänsyn till den kommunala ekonomin. Industrieföretagen landet runt ha på många håll mycket omfattande expansionsplaner. Det är därför en för dagen högaktuell fråga, huruvida ytterligare folk skall dragas in till tätorterna eller om man skall eftersträva att i så stor utsträckning som möjligt få till stånd filialbildningar till de större industrierna i mindre samhällen på landsbygden. Detta problem har ju också en företagsekonomisk sida.

Men på problemet om koncentration eller spridning av bebyggelsen kunna även kommunalekonomiska och vad jag skulle vilja kalla regionalekonomiska synpunkter anläggas. Från arkitekthåll har framhållits och visats, att ett samhälle bör ha en viss storlek för att tillfredsställa kraven på en god lokalekonomi. Denna faktor skulle behöva ytterligare utredas och klargöras. Frågan om koncentration

eller spridning av bebyggelsen har även en bostadspolitisk sida. Varje omflyttning av befolkningen i den ena eller andra riktningen kommer ju att medföra ett ökad anspråk på investeringar i bostadsanläggningar och kommer därigenom att påverka det framtida bostadsproblemet. Men problemet bör även belysas ur regionalekonomiska synpunkter. De enskilda samhällens ekonomiska status kan icke bedömas isolerat. De sammanbindas av gemensamma anläggningar såsom transportleder, hamnar och kraft- och avloppsledningar. I dessa avseenden krävs en planläggning från det allmännas sida. Sådana anläggningar kunna icke spridas jämnt över landets yta. Det fordras för att uppnå en god ekonomi en viss koncentration till vissa tätare bebyggda stråk, som kunna betjänas av gemensamma anläggningar. Vad man måste eftersträva är att i dessa avseenden för vissa områden uppnå en verkligt hög standard, medan utvecklingen inom andra områden får hållas tillbaka.

Jag har här förbigått de sysselsättningspolitiska synpunkterna, emedan de i viss mån är av mera kortsiktig karaktär. Men det är uppenbart, att även sådana synpunkter böra beaktas i detta sammanhang. Det gäller att i detta avseende skapa ett ur olika synpunkter balanserat näringsliv. Balansen bör vara så beskaffad, att man så långt möjligt undviker en ensidig inriktning av näringslivet med speciell konjunkturkänslighet. Även en viss balans mellan manlig och kvinnlig industri bör skapas, så att alla arbetskraftsreserver bli tillvaratagna.

Men vi kan ej heller gå förbi de mera sociologiska synpunkterna. I sista hand gäller det ju ändå att skapa samhällen, där människorna kunna trivas. Frågan om små kontra stora samhällen behöver belysas ur denna synpunkt. Man kan inte heller gå förbi frågan om vi kan stå till svars med att riva upp gammal bygdekultur genom en alltför snabb avfolkning av vissa landsbygdsområden.

Alla dessa synpunkter, näringspolitiska, kommunal-ekonomiska, regionalekonomiska, sysselsättningspolitiska och sociologiska bör vägas mot varandra, när det gäller att utstaka en önskvärd utveckling för de svenska samhällena och företaga åtgärder för att förverkliga den. Urvalet av deltagare i denna konferens har skett så, att vi ansett oss kunna räkna med att de alla skola kunna bidra till att ur sina synpunkter och med utgångspunkt från sina erfarenheter belysa dessa frågor i dagens diskussion. Vad jag tror vi ^{skulle} alla/sätta värde på är kanske framför allt att de olika specialister, som här finns församlade, ville var från sitt håll framlägga sina praktiska erfarenheter resp. belysa de problem, som de anse vara av särskild betydelse. Jag är rädd för att vi inte kan komma så långt i en sådan diskussion i dag, och jag hade därför tänkt föreslå, att om vi under dagens lopp finna, att en fortsatt diskussion vore önskvärd, en mindre kommitté skulle tillsättas för att förbereda ett program för en ny sammankomst till hösten.

Två av de närvarande ha emellertid lovat att inleda förmiddagens respektive eftermiddagens diskussion

med särskilda förberedda föredrag. Vi är särskilt tacksamma att landshövding Lindeberg har åtagit sig att belysa problemen med utgångspunkt från erfarenheter från framförallt sitt eget län. Han har ju mångsidiga erfarenheter från andra håll, men Blekinge län har artat sig till ett speciellt experimentområde, där tack vare landshövding Lindebergs särskilda intresse en hel serie olika regionala undersökningar har kommit till stånd. Länet erbjuder även en provkarta på alla de problem, som idag skulle diskuteras. Tanken har även varit att överläggningarna i dag skulle ta till utgångspunkt de konkreta förhållandena och om möjligt inte urarta till en mindre fruktbar principdiskussion utan kontakt med en konkret verklighet. Det är därför med stora förväntningar som vi ser fram mot landshövding Lindebergs föredrag.